

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629-35-69; 628-37-04
693-46-92, 625-76-23
TELEFAX

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT. 24
00-503 W A R S Z A W A
629-40-89

INTERNET <http://www.cbos.pl>
E-mail: sekretariat@cbos.pl

KRAJOWE BIURO DS. PRZECIWDZIAŁANIA NARKOMANII

BS/11/2009

MŁODZIEŻ A SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE

KOMUNIKAT Z BADAŃ

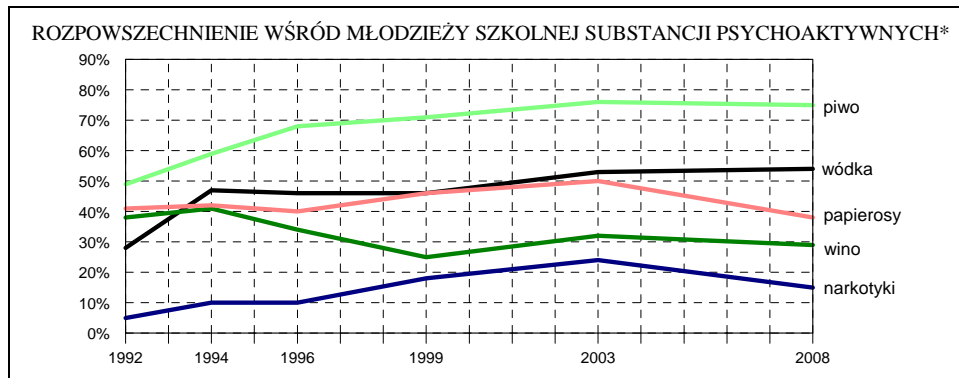
WARSZAWA, STYCZEŃ 2009

PRZEDRUK I ROZPOWSZECHNIANIE MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
3 października 2008 roku

- ▲ Wyniki najnowszego badania wskazują spadek liczby uczniów palących papierosy oraz zażywających narkotyki. W przypadku alkoholu odsetki pijących pozostały na poziomie zbliżonym do zanotowanego w roku 2003.

* Odsetki odpowiedzi twierdzących na pytania o palenie papierosów (regularnie i w wyjątkowych sytuacjach), o picie piwa, wina oraz wódki i innych mocnych alkoholi w ciągu miesiąca przed badaniem, a także o używanie jakichkolwiek narkotyków w ciągu ostatniego roku

- ▲ Niepokojących wniosków dostarcza analiza zachowań młodzieży w miastach do 20 tys. mieszkańców. W roku 2008 odnotowano tam najwyższe wskaźniki: regularnego palenia (29%), upijania się (45%), picia wódki w ciągu miesiąca przed badaniem (58%), przyjmowania narkotyków w ostatnim roku (21%).
- ▲ Od roku 2003 zmalała liczba uczniów deklarujących zażywanie narkotyków w ciągu roku poprzedzającego badanie (z 24% do 15%). W grupie uczniów mających kontakt z narkotykami 80% przyznało się do palenia marihuany, 14% – do brania amfetaminy i 10% – ecstasy. Nikt w badanej próbie nie wspomniał o próbowaniu heroiny.
- ▲ W najnowszym sondażu wśród wymienianych substancji pojawiły się „dopalacze” (inaczej „smarty”), substancje o działaniu psychoaktywnym, zarejestrowane jako produkty spożywcze, sprzedawane w specjalnych sklepach lub przez internet.
- ▲ Uzyskane wyniki po raz kolejny nie potwierdzają rzekomo ogromnej skali zjawiska używania narkotyków przez młodzież – zdecydowana większość badanych (85%) deklaruje, że w ciągu roku poprzedzającego badanie nie eksperymentowała z narkotykami. Badanie nie potwierdza także opinii, że branie narkotyków jest normalnym zachowaniem współczesnej młodzieży.

Badanie „Konsumpcja substancji psychoaktywnych przez młodzież szkolną – Młodzież 2008” zrealizowano w dniach 13–23 października 2008 roku na zlecenie **Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii**. Objęto nim młodzież uczęszczającą do ostatnich klas szkół ponadgimnazjalnych (N=65). Wywiady z uczniami (N=1400) przeprowadzono metodą audytoryjną.

Więcej o wynikach tego badania patrz: „Opinie i Diagnozy” nr 13, CBOS, Warszawa 2009.

Jednym z efektów przemian gospodarczych po 1989 roku w Polsce był wzrost dostępności wielu używek. Podaży legalnych substancji psychoaktywnych, takich jak papierosy i alkohol, towarzyszyła promocja na szeroką skalę i efektowna reklama. Jednak w związku z otwarciem granic zwiększyła się także dostępność środków nielegalnych, zwanych narkotykami.

Badania młodzieży prowadzimy od początku lat dziewięćdziesiątych, dzięki temu mamy możliwość porównywania danych dotyczących palenia papierosów, picia alkoholu i używania narkotyków oraz zaprezentowania dynamiki zjawisk w ciągu ostatnich szesnastu lat.

PALENIE PAPIEROSÓW

Dotychczasowe badania, realizowane w latach 1992–2003, wskazywały stopniowy wzrost odsetka uczniów regularnie palących papierosy (od 23% do 31%). Wyniki ostatniego sondażu¹ zmieniają tę tendencję. Obecnie regularne palenie deklaruje 22% badanych, czyli mniej niż w jakimkolwiek z dotychczasowych badań.

Tabela 1

Czy palisz papierosy?	Badania statutowe CBOS			Badanie IPiN	Badania KBPN	
	IV '92	IV '94	IV '96	XII '99	XII '03	X '08
	w procentach					
Tak, regularnie	23	27	25	30	31	22
Tak, ale tylko w wyjątkowych sytuacjach	18	15	15	17	18	16
Nie	59	58	60	54	50	62

¹ Badanie „Konsumpcja substancji psychoaktywnych przez młodzież szkolną – Młodzież 2008” zrealizowano w dniach 13–23 października 2008 roku na zlecenie **Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii**. Objęto nim młodzież uczęszczającą do ostatnich klas szkół ponadgimnazjalnych (N=65). Wywiady z uczniami (N=1400) przeprowadzono metodą audytoryjną. Więcej o wynikach tego badania patrz: „Opinie i Diagnozy” nr 13, CBOS, Warszawa 2009.

Jednocześnie możemy zaobserwować znaczny wzrost odsetka uczniów niepalących. Obecnie 62% młodzieży twierdzi, że nie pali papierosów. Dotychczas najliczniejsza grupa młodych ludzi zadeklarowała niepalenie w 1996 roku (60%), a najmniej niepalących było w 2003 roku (50%).

Jeśli chodzi o palenie okazjonalne, możemy mówić o sytuacji stabilnej, w latach 1992–2008 odsetki w tej grupie wahają się od 15% do 18%.

Wśród młodzieży niepalącej, podobnie jak w latach ubiegłych, dominują dziewczęta. W 2008 roku niepalenie zadeklarowało 64% dziewcząt w stosunku do 59% chłopców. W 2003 roku niepalących dziewcząt było 53% wobec 48% chłopców, zatem różnica między płciami utrzymała się na poziomie 5 punktów procentowych.

Z ostatniego sondażu wynika, że niepaląca młodzież to najczęściej uczniowie liceów ogólnokształcących, zarówno publicznych, jak i prywatnych (odpowiednio 66% i 68%) oraz techników (69%). Ponadto papierosów nie pali 60% uczniów liceów profilowanych, zawodowych i technicznych oraz 42% uczniów zasadniczych szkół zawodowych. Deklaracje regularnego palenia papierosów są najczęstsze w zasadniczych szkołach zawodowych. Obecnie regularnie pali tam 41% uczniów (w roku 2003 – 42%). Natomiast w publicznych i prywatnych liceach ogólnokształcących regularnie pali odpowiednio 17% (spadek w stosunku do 2003 roku o 7 punktów) i 18% badanych (spadek o 17 punktów).

Wśród badanej młodzieży nie pali papierosów 55% uczniów dwójkowych i trójkowych, 67% uczniów czwórkowych oraz 75% młodzieży otrzymującej najlepsze oceny.

Jeśli definiować status społeczny biorąc pod uwagę warunki materialne i wykształcenie rodziców, to w roku 2008 zmienił się jego wpływ na zachowania nikotynowe młodzieży, nastąpiło odwrócenie dotychczasowych tendencji. Obecnie lepsze warunki materialne oraz wyższe wykształcenie rodziców łączy się z niższym odsetkiem osób regularnie palących i wyższym odsetkiem niepalących, natomiast gorsza sytuacja materialna oraz podstawowe wykształcenie rodziców są skorelowane z częstszym występowaniem regularnego palenia papierosów i rzadszym jego niepodejmowaniem.

Obecnie wśród uczniów uważających sytuację materialną swojej rodziny za dobrą nie pali 64%, a wśród tych, którzy określają warunki materialne w rodzinie jako złe – 56%. W roku 2003 sytuacja materialna nie powodowała różnic w badanym zakresie. Natomiast w badaniach z lat 1994 i 1996 gorsza sytuacja materialna łączyła się z wyższym odsetkiem niepalących, a lepsze warunki – z częstszym regularnym paleniem papierosów.

Jeśli chodzi o wykształcenie rodziców, to w 2008 roku wyraźniej niż w roku 2003 zaznaczył się jego wpływ na zachowania nikotynowe młodzieży. Początkowo, w trakcie badań prowadzonych w latach dziewięćdziesiątych, wyższe wskaźniki regularnego palenia dotyczyły uczniów, których rodzice byli najlepiej wykształceni, a niższe – dzieci rodziców z wykształceniem podstawowym. Najnowsze wyniki wskazują odwrotne zależności: wyższe wykształcenie rodziców łączy się z niskim wskaźnikiem regularnego palenia papierosów przez uczniów. W badaniu odnotowaliśmy 22% regularnych palaczy wśród uczniów wychowywanych przez matki z wykształceniem wyższym i 29% – wśród mających matki z wykształceniem podstawowym. Podobne relacje powoduje wykształcenia ojca (odpowiednio 16% i 24%).

Regularne palenie papierosów deklaruje więcej młodzieży z miast wielkich (28%) i małych (29%) niż ze wsi (18%).

Od lat na wskaźniki związane z paleniem papierosów wpływ mają postawy religijne. Im silniejsze zaangażowanie religijne, tym więcej niepalących i mniej regularnych palaczy. Czynniki te wpływały na zachowania młodzieży we wszystkich dotychczasowych badaniach. Wśród tych, którzy w 2008 roku deklarowali, że uczestniczą w praktykach religijnych kilka razy w roku, było 31% regularnych palaczy, a wśród w ogóle niebiorących w nich udziału – 35% wobec 14% uczestniczących w praktykach religijnych raz w tygodniu i 13% uczniów biorących w nich udział kilka razy w tygodniu.

W roku 2008 po raz pierwszy zadano badanej młodzieży pytanie „Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy Twoi rodzice pracowali za granicą?”. Analiza wpływu tego czynnika wskazała oczekiwane zależności. Regularne palenie deklaruje 41% uczniów, których oboje rodzice na stałe lub sezonowo przebywają poza granicami kraju, i 20% dzieci rodziców niepracujących w ciągu ostatniego roku za granicą. Wyższy odsetek regularnych palaczy jest ponadto wśród młodzieży, która deklaruje, że to ojciec, a nie matka pracuje za granicą.

Podsumowując, w ciągu ostatnich pięciu lat spadł wśród młodzieży odsetek regularnych palaczy, a wzrósł odsetek uczniów niepalących. Po okresie unifikacji postaw młodzieży wobec palenia z rodzin o wysokim i niskim statusie społecznym, obecne zmienne społeczno-demograficzne ponownie zaczęły różnicować zachowania młodych ludzi. W przypadku papierosów wyższy status społeczny rodziny jest czynnikiem chroniącym młodzież przed tym nałogiem.

PICIE ALKOHOLU

W ostatnim sondażu, podobnie jak w roku 2003, napoje alkoholowe okazały się wśród młodzieży szkolnej używką bardziej rozpowszechnioną niż papierosy czy narkotyki. Ponadto aktualne badania nie wskazują czynników społeczno-demograficznych silnie różnicujących młodzież w kwestii spożywania alkoholu.

W ciągu miesiąca poprzedzającego ostatni pomiar 75% uczniów przynajmniej raz piło piwo, 54% – wódkę i inne mocne alkohole, a 29% – wino. Częstość picia wymienionych trzech grup alkoholi w poszczególnych latach ilustruje poniższa tabela.

Tabela 2

Czy w ciągu ostatniego miesiąca pił(a)ś piwo, wino lub wódkę?	Badania statutowe CBOS			Badanie IPiN	Badania KBPN	
	IV '92	IV '94	IV '96	XII '99	XII '03	X '08
	w procentach					
Piwo						
Ani razu	47	40	31	25	15	22
1 raz	8	10	11	13	10	10
2–3 razy	11	18	18	22	22	23
4–5 razy	7	10	14	14	15	14
6 i więcej razy	10	18	23	20	24	25
Tak, bez podania, ile razy	13	3	2	2	5	3
Wino						
Ani razu	59	59	67	75	44	67
1 raz	16	17	14	12	12	13
2–3 razy	11	15	13	7	10	10
4–5 razy	3	4	3	3	4	3
6 i więcej razy	2	4	3	2	4	2
Tak, bez podania, ile razy	6	1	1	1	2	1
Wódkę						
Ani razu	69	53	53	54	29	42
1 raz	10	18	17	17	17	19
2–3 razy	7	15	16	16	21	20
4–5 razy	3	7	6	5	7	8
6 i więcej razy	2	5	6	5	6	6
Tak, bez podania, ile razy	6	2	1	3	2	1

Procenty nie sumują się do stu, ponieważ w tabeli nie uwzględniono braków danych

Piwo

W 1992 roku picie piwa deklarowało 49% uczniów, w następnych latach odsetek ten wzrastał i w 2003 roku osiągnął poziom prawie 80%. Z ostatniego badania wynika, że piwo pije trzech na czterech uczniów, co wskazuje na niewielki spadek jego popularności.

Po piwo częściej sięgają uczniowie niż uczennice. W ostatnim miesiącu przed badaniem piwo piło 85% chłopców i 69% dziewcząt.

Wśród młodzieży, która nie pije piwa, jest najwięcej uczniów publicznych i prywatnych liceów ogólnokształcących (odpowiednio 27% i 25%), a najmniej uczniów zasadniczych szkół zawodowych (14%).

Piwo jest także popularniejsze wśród uczniów uważających się za dwójkowych i trójkowych (80%) niż w grupie uczniów piątkowych i szóstkowych (56%).

Ponadto piwo jest częściej wybierane przez młodzież wielkomięską, nie pije go jedynie 16% uczniów z miast powyżej 500 tys. mieszkańców, podczas gdy na wsiach i w małych miastach (do 20 tys. mieszkańców) – 24%.

Status społeczny rodziny jedynie w nieznacznym stopniu różnicuje młodzież w kwestii upodobania do piwa. Nieco częściej piją je uczniowie, których matka ma wyższe wykształcenie (76%), niż dzieci matek z wykształceniem podstawowym (68%). Zależności z wykształceniem ojca nie zaobserwowaliśmy. Sytuacja materialna rodzin badanych w niewielkim stopniu wpływa na konsumpcję piwa.

Czynnikiem różnicującym młodzież w kwestii konsumpcji piwa jest zaangażowanie w praktyki religijne. Spośród badanych, którzy uczestniczą w nich kilka razy w tygodniu, 30% nie piło piwa w ostatnim miesiącu, a w grupie w ogóle nieuczestniczących w praktykach religijnych – 15%.

Pewne zależności wykazała tu ponadto analiza wpływu pobytu rodziców za granicą w celach zarobkowych. Picie piwa deklaruje 81% uczniów, których matka na stałe lub sezonowo przebywa poza granicami kraju, i 76% dzieci rodziców niepracujących w ciągu ostatnich 12 miesięcy za granicą. Nie zaobserwowaliśmy zależności między piwem a wyjazdami zarobkowymi ojca.

Wino

Spośród różnych alkoholi wino cieszy się stosunkowo najmniejszym zainteresowaniem wśród młodzieży szkolnej. Interpretację danych dotyczących tego trunku utrudnia ponadto brak podziału na wina gronowe i owocowe, uniemożliwiający rozróżnienie odmiennych wzorów konsumpcji tych typów wina.

Wyniki dostępnych pomiarów pokazują, że zainteresowanie młodzieży winem malało do 1999 roku, kiedy to osoby niepijące wina stanowiły aż 75% badanych. W latach 1999–2003 nastąpił znaczny wzrost spożycia wina przez młodzież: grupa niepijących zmalała do 44%. Ostatni sondaż wskazuje kolejny spadek zainteresowania winem – niepicie w miesiącu poprzedzającym badanie deklaruje 67% uczniów.

W przypadku konsumpcji wina nie ma znaczących różnic między płciami (piło je 30% chłopców i 27% dziewcząt).

Wśród młodzieży, która nie pije wina, jest najmniej uczniów publicznych i prywatnych liceów ogólnokształcących (odpowiednio 64% i 57%), w pozostałych typach szkół nie pije wina 70% badanych.

Pozostałe cechy społeczno-demograficzne, takie jak status ekonomiczny, religijność, zainteresowanie polityką czy inne, nie różnicują młodzieży w kwestii spożycia wina.

Wódka i inne mocne alkohole

W 1992 roku picie mocnych alkoholi deklarowała ponad jedna czwarta badanej młodzieży (28%), a w 2003 roku już ponad połowa (53%) i poziom ten utrzymał się do dziś. W roku 2008 picie napojów wysokoprocentowych zadeklarowało 54% uczniów. Wynik taki jest po części efektem dość ogólnej kategorii „wódka i inne mocne alkohole”, do której zalicza się wiele rodzajów alkoholu, a po części wiąże się z różnymi wzorami picia mocnych trunków, nie tylko jako czystego alkoholu, ale także w tzw. drinkach, samodzielnie przygotowywanych wieloskładnikowych koktajlach czy gotowych napojach z dodatkiem wódki lub rumu, coraz powszechniej dostępnych w sklepach.

Wyniki ostatniego badania wskazują, że tak jak w latach ubiegłych po mocne alkohole częściej sięgają uczniowie niż uczennice. W ostatnim miesiącu przed badaniem wódkę piło 64% chłopców i 48% dziewcząt.

Młodzież, która nie pije trunków wysokoprocentowych, stanowi 61% uczniów prywatnych liceów ogólnokształcących, 41% – zasadniczych szkół zawodowych i 44% pozostałych typów szkół (w tym uczniów publicznych liceów ogólnokształcących).

Wydaje się, że mocne alkohole są także popularniejsze wśród uczniów uważających się za dwójkowych i trójkowych (57%) niż w grupie uczniów piątkowych i szóstkowych (48%). Podobnie jak w przypadku papierosów i piwa można przypuszczać, że uczniowie osiągający lepsze wyniki w szkole więcej czasu poświęcają na naukę, podczas gdy uczniowie słabsi spędzają ten czas inaczej, np. na imprezach z alkoholem.

Ponadto wódka i inne mocne alkohole są nieco częściej wybierane przez młodzież z małych miast (do 20 tys. mieszkańców) – 58%, podczas gdy w miastach liczących od 101 do 500 tys. mieszkańców pije je 53% badanych.

Status społeczny rodziny w niewielkim stopniu różnicuje młodzież w kwestii upodobania do mocnych alkoholi. Nieco częściej sięgają po nie uczniowie, których matki mają wykształcenie podstawowe (59%), niż dzieci matek z wykształceniem wyższym (50%). Podobnie wygląda zależność od wykształcenia ojca. Sytuacja materialna rodzin badanych nieznacznie wpływa na konsumpcję napojów wysokoprocentowych. Po takie alkohole nie sięga po 47% uczniów oceniających swoje warunki materialne jako złe oraz przeciętne i 43% oceniających sytuację materialną jako dobrą.

Czynnikiem silniej różnicującym młodzież w kwestii konsumpcji mocnych alkoholi jest zaangażowanie w praktyki religijne. Wśród badanych, którzy uczestniczą w nich kilka razy w tygodniu, 54% deklaruje, że nie piło napojów wysokoprocentowych w ciągu ostatniego miesiąca, a w grupie osób w ogóle nieuczestniczących w praktykach religijnych – 33%.

Zależności wskazała tu ponadto analiza wpływu pobytu rodziców za granicą w celach zarobkowych. Picie mocnych alkoholi deklaruje 70% uczniów, których matka na stałe lub sezonowo przebywa poza granicami kraju, 60% badanych, których ojciec wyjeżdża do pracy, i 57% uczniów, których oboje rodzice przebywają poza granicami kraju w celach zarobkowych. Trudno o jednoznaczną interpretację takich wyników. Wśród młodych ludzi, których rodzice nie pracowali w ciągu ostatnich 12 miesięcy za granicą, 54% deklaruje picie wódki i innych mocnych alkoholi.

Nadużywanie alkoholu

Zagadnienie nadużywania alkoholu w latach 1994–2008 badano na podstawie wypowiedzi potwierdzających znajomość koleżanek lub kolegów, którzy piją zbyt dużo.

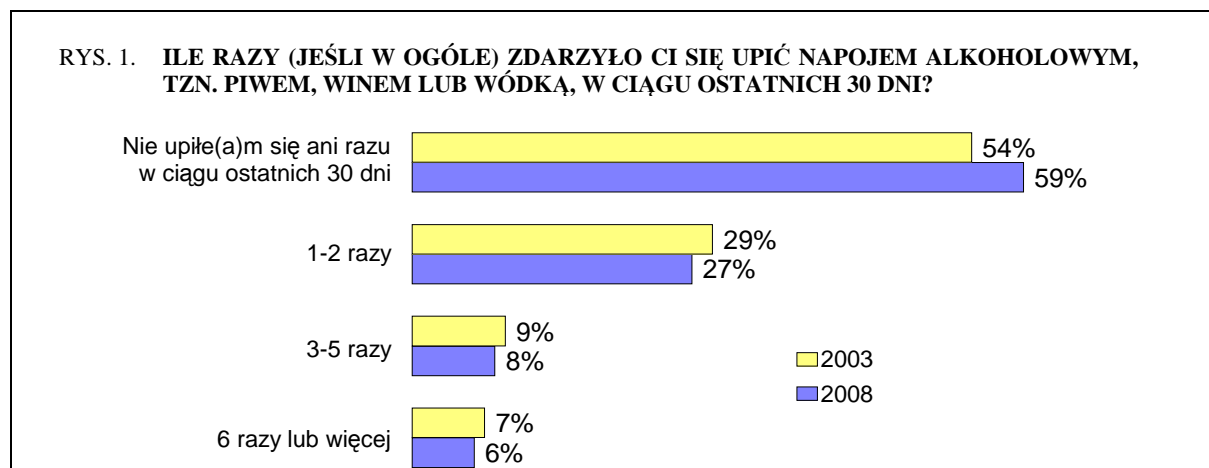
W ciągu minionych czternastu lat opinie na ten temat były podobne. Przy wzroście konsumpcji alkoholu wśród młodzieży można by oczekiwać, że zwiększyła się też grupa uczniów, którzy go nadużywają. Z drugiej strony własne doświadczenia z alkoholem mogły sprzyjać mniej rygorystycznym ocenom zachowań koleżanek i kolegów.

Tabela 3

Czy w Twoim środowisku, wśród Twoich znajomych (kolegów/koleżanek) jest ktoś, kto nadużywa alkoholu?	Badania statutowe CBOS		Badanie IPiN	Badania KBPN	
	IV '94	IV '96	XII '99	XII '03	X '08
	w procentach				
Tak, kilka osób	43	43	41	45	43
Tak, jedna, dwie osoby	32	27	27	25	24
Nie, nikt	25	31	32	30	32

Upijanie się

Pytanie o częstotliwość upijania się zadano po raz pierwszy w roku 2003. Z odpowiedzi otrzymanych na takie pytanie w ostatnim sondażu wynika, że co najmniej raz w ciągu miesiąca przed badaniem upiło się 41% uczniów. Liczba młodych ludzi, którym zdarzyło się to co najmniej trzy razy, sięgnęła 14%. Zestawienie wskaźników z lat 2003 i 2008 przedstawiono na poniższym rysunku. Część przypadków upijania się można przypisać brakowi doświadczenia, młodzi konsumenci uczą się „obcowania” z alkoholem, a nie znając reakcji swoich organizmów popełniają błędy. Jednak rozpowszechnienie upijania się jest na tyle wysokie, że pozwala przypuszczać, iż pewna grupa uczniów sięgała po alkohol właśnie po to, by się upić. Do upicia się w roku 2008 częściej przyznawali się chłopcy (51%) niż dziewczęta (34%), w 2003 roku odpowiednio – 53% i 32%.

Badanie KBPN

W stosunku do poprzedniego badania obecnie zmieniły się proporcje upijania się ze względu na typ szkoły. W roku 2003 przypadki upijania się zadeklarowało najwięcej uczniów prywatnych liceów ogólnokształcących (52%) i najmniej uczniów liceów publicznych (38%). W pozostałych szkołach wskaźnik ten wahał się od 43% do 48%. W najnowszym badaniu najniższy spośród wszystkich typów szkół odsetek upijających się zanotowano w prywatnych liceach ogólnokształcących – 25%, a najwyższy w zasadniczych szkołach zawodowych – 57%. W publicznych liceach ogólnokształcących do upicia się w ciągu ostatniego miesiąca przed badaniem przyznało się 37% uczniów, tak samo jak w technikach. Nieco więcej takich deklaracji było w liceach profilowanych, zawodowych i technicznych (42%).

Zróznicowanie występuje także ze względu na status uczniowski. Do upijania się przyznaje się więcej słabszych uczniów (dwójkowych i trójkowych) – 46%, nieco mniej czwórkowych – 39% i najmniej (21%) wzorowych uczniów (piątkowych i szóstkowych).

Ostatnie badanie wykazuje związek wykształcenia rodziców z upijaniem się dzieci. Takie zachowania przejawia 48% uczniów, których matki mają wykształcenie podstawowe, oraz 39% badanych, których matki mają wykształcenie wyższe. Odnośnie do wykształcenia ojca odsetki te wynoszą odpowiednio 45% i 37%. Odwrotną zależność zaobserwowano w związku z sytuacją materialną. W grupie młodzieży z rodzin uboższych w ciągu miesiąca przed badaniem upiło się 38% badanych, natomiast wśród uczniów deklarujących dobrą sytuację materialną – 43%. Podobnie jak w 2003 roku, wyniki nie potwierdzają tezy, że wyższy status społeczny jest czynnikiem osłabiającym podejmowanie nieakceptowanych zachowań.

Pewne zależności odnotowaliśmy między miejscem zamieszkania a częstością upijania się. Najczęściej takie zachowanie deklarują uczniowie z małych miast – 45%, na wsiach i w wielkich miastach upija się po 40% badanych. W pozostałych miejscowościach wskaźnik ten osiąga poziom 39%–41%.

Na opisywane zachowania wpływ mają postawy religijne młodzieży. Im silniej uczniowie są zaangażowani religijnie, tym rzadziej zgłaszają przypadki upijania się. W tym roku wśród badanych, którzy uczestniczą w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu, w miesiącu poprzedzającym sondaż upiło się 28%, a w grupie osób w ogóle nieuczestniczących w praktykach religijnych – 51%.

Częściej upija się także młodzież, której oboje rodzice w ciągu roku przed badaniem pracowali za granicą – 62% w stosunku do 39% badanych mających rodziców w kraju.

UŻYWANIE NARKOTYKÓW I ŚRODKÓW ODURZAJĄCYCH

Problem używania przez młodzież nielegalnych substancji psychoaktywnych, zwanych potocznie narkotykami, nabierał od początku lat dziewięćdziesiątych coraz większego znaczenia. Media prowadziły liczne kampanie mające na celu zahamowanie wzrostu zjawiska, rosła liczba działań profilaktycznych skierowanych bezpośrednio do młodzieży. Wyniki najnowszego badania świadczą, że w ostatnich latach mamy do czynienia ze zmniejszeniem się skali zażywania narkotyków przez uczniów.

Dostępność narkotyków

Nie ma pewności, w jakim stopniu odpowiedzi na pytanie o znajomość miejsc lub osób, od których można kupić narkotyki, są wskaźnikiem odnoszącym się do popytu, a w jakim do podaży narkotyków. W 1994 roku co piąty badany (22%) wiedział, od kogo lub gdzie można kupić narkotyki, w roku 2003 była ich już niemal połowa. W latach 1994–2003 grupa „poinformowanych” wzrosła ponad dwukrotnie. Ostatnie badanie pokazuje, że co trzeci uczeń wie, gdzie można zdobyć nielegalne substancje psychoaktywne. Spadek wskaźnika z 49% do 35% może być spowodowany zarówno mniejszym zainteresowaniem narkotykami wśród młodzieży, jak i ograniczeniem liczby miejsc oraz osób, od których można je kupić.

Tabela 4

Czy wiesz, gdzie można kupić narkotyki?	Badania statutowe CBOS		Badanie IPiN	Badania KBPN	
	IV '94	IV '96	XII '99	XII '03	X '08
	w procentach				
Wiem o kilku miejscach, kilku osobach	17	21	37	44	31
Wiem o jednym miejscu, jednej osobie	5	7	6	5	4
Nie wiem, ale łatwo mógłbym się dowiedzieć	23	28	24	26	25
Nie wiem, ani gdzie, ani od kogo	55	44	33	24	40

Łatwiejszy dostęp do narkotyków częściej niż pozostali badani deklarują chłopcy, uczniowie z dobrze sytuowanych rodzin, których oboje rodzice pracowali w ciągu ostatniego roku za granicą. Są wśród nich mieszkańcy małych i wielkich miast, niebiorący udziału w praktykach religijnych i osiągający słabsze wyniki w nauce.

Ogólnie jednak do deklaracji uczniów dotyczących znajomości miejsc sprzedaży narkotyków należy odnosić się z ostrożnością. Na odpowiedzi mogą bowiem wpływać zarówno czynniki środowiskowe (pojawienie się problemu wśród kolegów), jak i aktywność mediów na tym polu (kampanie prowadzone w telewizji, strony internetowe).

Poniższa tabela wskazuje, że w ostatnich latach zmalała liczba propozycji kupna narkotyków składanych uczniom. W tym roku co trzeci uczeń co najmniej raz dostał taką ofertę. W latach 1999 i 2003 propozycję zakupu narkotyków otrzymała prawie połowa badanych.

Tabela 5

Czy kiedykolwiek proponowano Ci kupno narkotyków?	Badania statutowe CBOS		Badanie IPiN	Badania KBPN	
	IV '94	IV '96	XII '99	XII '03	X '08
	w procentach				
Tak, często	6	8	12	14	7
Tak, kilka razy	12	18	24	26	21
Tak, raz	6	6	9	7	8
Nie, nigdy	76	68	55	52	64

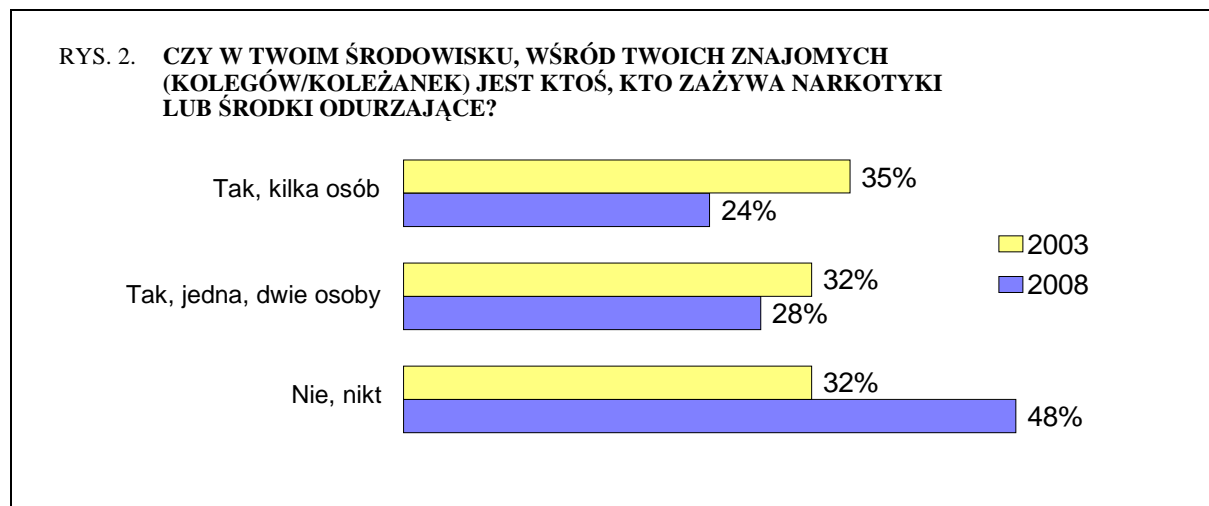
Od 2003 roku znacznie spadł odsetek uczniów twierdzących, że w narkotyki można się zaopatrzyć w ich szkole. Wówczas 26% badanych uważało, że jest to możliwe, w najnowszym badaniu jedynie co dziesiąty. Obecnie o sprzedaży narkotyków w szkole jest przekonanych 14% uczniów zasadniczych szkół zawodowych, 13% uczniów techników, 11% młodzieży z liceów profilowanych, zawodowych i technicznych oraz 4% uczniów liceów ogólnokształcących. Systematycznie zwiększa się ponadto grupa młodzieży zaprzeczającej, że na terenie ich szkoły można kupić nielegalne substancje. Obecnie co drugi uczeń twierdzi, że w jego szkole nie można zaopatrzyć się w narkotyki. W 2003 roku sądziło tak 37% badanych, a w roku 1999 – 30%.

Tabela 6

Czy na terenie Twojej szkoły są sprzedawane narkotyki?	Badanie statutowe CBOS	Badanie IPiN	Badania KBPN	
	IV '96	XII '99	XII '03	X '08
	w procentach			
Tak	14	27	26	10
Nie	37	30	37	50
Trudno powiedzieć	49	43	37	40

Doświadczenia z narkotykami

Jednym ze wskaźników opisujących problem używania narkotyków przez młodych ludzi jest obecność tego rodzaju środków w ich otoczeniu. W roku 2003 zapytano uczniów, czy w ich środowisku, wśród znajomych (kolegów/koleżanek) jest ktoś, kto zażywa narkotyki lub środki odurzające. Pytanie to powtórzono w roku 2008. Wyniki najnowszego sondażu wskazują, że co drugi badany (52%) zna taką osobę, a pozostali (48%) odpowiadają przecząco. W 2003 roku 67% uczniów znało kogoś używającego środków psychoaktywnych, a co trzeci badany (32%) nie miał takich znajomych. Uzyskane wyniki świadczą o spadkowej tendencji w rozpowszechnieniu używania narkotyków wśród młodzieży szkolnej.

Badania KBPN

Także w kwestii osobistych doświadczeń z narkotykami odnotowano w roku 2008 trend zniżkowy. W latach 1994–1996 wskaźnik uczniów eksperymentujących z narkotykami ustabilizował się na poziomie 10%. Dwa kolejne sondaże ujawniły wzrost liczby uczniów, którzy przyznali się do brania narkotyków w ciągu dwunastu miesięcy poprzedzających badanie: w roku 1999 było ich 18%, w 2003 – 24%. Ostatni sondaż pokazuje, że kontakt z narkotykami miało 15% uczniów, co oznacza 9-punktowy spadek wskaźnika.

Tabela 7

Czy w ciągu ostatniego roku używałeś(aś) narkotyków, środków odurzających?	Badania statutowe CBOS			Badanie IPiN	Badania KBPN	
	IV '92	IV '94	IV '96	XII '99	XII '03	X '08
	w procentach					
Tak	5	10	10	18	24	15
Nie	95	90	90	82	76	85

Z badań prowadzonych od 1992 roku wynika, że chłopcy częściej niż dziewczęta mają kontakt z narkotykami. W 2003 roku 32% uczniów i 13% uczennic odpowiadało twierdząco na pytanie o używanie nielegalnych substancji. W roku 2008 kontakt z narkotykami zadeklarowało 23% chłopców i 9% dziewcząt.

Badanie z 2003 roku ujawniło, że najczęściej po narkotyki sięgali uczniowie w prywatnych liceach ogólnokształcących (31%) i technikach (28%). Obecnie najwyższy odsetek zażywających narkotyki można spotkać w zasadniczych szkołach zawodowych (21%) i prywatnych liceach ogólnokształcących (18%). Do kontaktu z substancjami psychoaktywnymi przyznaje się także po 15% badanych w technikach i publicznych liceach ogólnokształcących. Najrzadziej doświadczenia z narkotykami deklarują uczniowie liceów profilowanych, zawodowych i technicznych (10%).

Wśród uczniów dwójkowych i trójkowych kontakt z substancjami psychoaktywnymi miało 19% badanych, wśród uczniów czwórkowych – 10%, wśród młodzieży otrzymującej najlepsze oceny – 13%.

Spośród zmiennych określających status społeczny uczniów (wykształcenie rodziców i warunki materialne) najsilniej na prawdopodobieństwo eksperymentowania z narkotykami wpływa poziom wykształcenia matek. Im wyższe wykształcenie matek, tym większy odsetek uczniów przyjmujących środki psychoaktywne – ta zależność widoczna jest od pierwszego pomiaru w 1992 roku. Próby z narkotykami podjęło wówczas 27% dzieci matek z wykształceniem wyższym i 6% tych, których matki miały wykształcenie podstawowe. W roku 2003 narkotyków spróbowało 29% uczniów wychowywanych przez matki z wyższym wykształceniem i 21% tych, których matki miały wykształcenie podstawowe. W najnowszym sondażu wśród badanych, których matki legitymują się wykształceniem pomaturalnym, 21% przyznaje się do używania narkotyków, podczas gdy wśród dzieci kobiet z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 11%. Ani wykształcenie ojca, ani warunki materialne nie różnicują obecnie zachowań narkotykowych młodzieży.

Aktualne wyniki pokazują ponadto, że najczęściej substancje psychoaktywne przyjmuje młodzież z wielkich i małych miast (22% i 21%). Nielegalne środki są najmniej popularne na wsi, gdzie w ciągu ostatniego roku sięgnęło po nie 12% młodzieży.

Podobnie jak w przypadku alkoholu i papierosów zaangażowanie w praktyki religijne jest czynnikiem chroniącym przed eksperymentowaniem z narkotykami. W roku bieżącym wśród tych, którzy deklarują uczestniczenie w praktykach religijnych raz w tygodniu, 10%

używało środków psychoaktywnych, a wśród praktykujących kilka razy w tygodniu – 6%, wobec 19% uczestniczących w praktykach religijnych kilka razy w roku i 27% w ogóle niebiorących w nich udziału. W 2003 roku wśród uczniów praktykujących religijnie raz w tygodniu 16% deklaroowało próbowanie narkotyków, podczas gdy wśród osób, które w ogóle niepraktykują – 41%.

Czynnikiem różnicującym prawdopodobieństwo sięgania po nielegalne substancje psychoaktywne jest także emigracja zarobkowa rodziców badanej młodzieży. Kontakt z narkotykami deklaruje 28% uczniów, których oboje rodzice na stałe lub sezonowo przebywają poza granicami kraju, i 14% dzieci rodziców niepracujących w ciągu ostatnich dwunastu miesięcy za granicą. Z narkotykami częściej eksperymentują uczniowie, których ojciec pracuje za granicą (ojciec – 22%, matka – 17%).

Rodzaje narkotyków

Pod ogólną nazwą narkotyki kryje się wiele substancji o różnym działaniu. Uczniowie, którzy zadeklarowali kontakt z narkotykami, zostali zapytani, jakich środków używali. W najnowszym sondażu 80% uczniów, którzy eksperymentowali z narkotykami, wymieniło marihuanę (spadek od roku 2003 o 6 punktów), 14% amfetaminę (spadek o 9 punktów) i 10% ecstasy (wzrost o 2 punkty). Inne substancje wskazywane były przez badanych incydentalnie, ani jedna osoba nie wspominała o próbowaniu heroiny.

W roku 2008 poszerzono kwestionariusz o pytania dotyczące wzorów używania narkotyków przez młodzież. Respondenci zostali poproszeni o zaznaczanie odpowiedzi na listach środków psychoaktywnych.

Zapytano m.in., czy uczniowie używali narkotyków: kiedykolwiek w życiu, w ostatnim roku i w ciągu trzydziestu dni przed badaniem. Szczegółowe informacje na temat rozpowszechnienia używania narkotyków przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 8

Substancje psychoaktywne*	Czy zdarzyło Ci się używać kiedykolwiek, któregoś z podanych niżej środków?			
	Nie, nigdy	Tak, kiedykolwiek w życiu	W tym:	
			Tak, w ciągu ostatnich 12 miesięcy	Tak, w ciągu ostatnich 30 dni
	w procentach			
Marihuana, haszysz	69,1	30,5	16,4	7,3
Leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza	77,9	21,8	11,2	4,7
Alkohol razem z marihuaną	82,2	17,3	10,1	4,9
Alkohol razem z tabletkami	87,4	12,2	7,1	3,1
Amfetamina	90,6	9,0	3,7	1,1
Ecstasy	94,3	5,5	3,0	1,1
Poppersy	94,8	4,8	2,4	0,8
Grzyby halucynogenne	96,1	3,6	2,0	1,1
„Dopalacze” (tzw. smarty)	96,4	3,5	2,6	1,5
Sterydy anaboliczne	96,4	3,4	1,9	0,7
Leki przeciwkaszlowe przyjmowane w celu odurzania się	96,5	3,2	1,9	0,9
Substancje chemiczne (np. klej, aerozol) używane w celu odurzania się	96,8	2,9	1,0	0,6
LSD i inne halucynogeny	97,5	2,3	1,3	0,5
Kokaina	97,5	2,2	1,1	0,6
Szałwia wieszcza (salvia divinorum)	97,5	2,1	1,1	0,6
Procenty nie sumują się do 100, w zestawieniu nie uwzględniono braków danych				

Badanie KBPN

* Ze względu na marginalne rozpowszechnienie używania cracku, heroiny, GHB, narkotyków wstrzykiwanych, „kompotu” i deksztrometorfanu, dane dotyczące tych substancji nie zostały umieszczone w zestawieniu

Do używania kiedykolwiek marihuany przyznało się 30,5% ogółu młodzieży, w tym 16,4% przyjmowało ją w ciągu ostatniego roku, a 7,3% w ciągu miesiąca przed badaniem (w 2003 roku – 10%). Zażywanie leków uspokajających i nasennych bez przepisu lekarza zdarzało się 21,8% uczniów, w tym 11,2% brało je w ciągu ostatniego roku, a 4,7% w ciągu miesiąca przed badaniem. Warto zauważyć, że leki to jedyna kategoria substancji, których użycie jest bardziej rozpowszechnione wśród dziewcząt niż chłopców. Leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza przyjmowało kiedykolwiek 27,7% dziewcząt i 13,6% chłopców, w tym w ciągu ostatniego roku 13,5% dziewcząt i 8% chłopców, a w ciągu miesiąca przed badaniem – 5,9% dziewcząt i 3,1% chłopców.

Doświadczenie picia alkoholu w połączeniu z paleniem marihuany ma za sobą 17,3% uczniów, w tym 10,1% badanych przyjmowało alkohol razem z marihuaną w ciągu ostatniego roku i 4,9% w ostatnim miesiącu przed badaniem. Ponadto 12,2% badanych deklaruje przyjmowanie tabletek w połączeniu z piciem alkoholu. O kontakcie z amfetaminą

kiedykolwiek w życiu mówi także 9% badanych (w roku 2003 – 5%), w ciągu ostatnich dwunastu miesięcy używało jej 3,7%. Ecstasy przyjmowało 5,5% badanych (w 2003 roku – 1%).

Kolejne pytanie brzmiało: „Ile razy (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się używać kiedykolwiek któregoś z podanych niżej środków?”. Rozkład odpowiedzi wskazuje, że badana młodzież eksperymentuje z substancjami psychoaktywnymi, raczej nie włączając ich przyjmowania do repertuaru regularnych zachowań.

Najczęściej przyjmowanym narkotykiem jest marihuana. Raz lub dwa razy w życiu używało jej 11% uczniów, od 3 do 9 razy – 9%, od 10 do 39 razy – 6% i powyżej 40 razy – 4% badanych. Co dziesiąty młody człowiek deklaruje, że leki uspokajające i nasenne bez wskazań lekarskich brał 1–2 razy, 7% przyjmowało je od 3 do 9 razy, powyżej 10 razy w ciągu życia – 3% uczniów. Po 6% badanych w ciągu swojego życia kilkakrotnie łączyło alkohol z marihuaną i tabletkami.

Tabela 9

Substancje psychoaktywne*	Ile razy (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się używać kiedykolwiek, któregoś z podanych niżej środków?				
	Nie używa- le(a)m	1–2 razy	3–9 razy	10–39 razy	40 lub więcej razy
	w procentach				
Marihuana, haszysz	69	11	9	6	4
Leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza	79	10	7	2	1
Alkohol razem z marihuaną	83	6	6	3	2
Alkohol razem z tabletkami	87	6	4	2	1
Amfetamina	91	3	3	2	1
Ecstasy	94	1	2	1	1
Poppersy	95	2	1	1	1
Grzyby halucynogenne	96	2	1	0	0
„Dopalacze” (tzw. smarty)	97	1	1	0	1
Sterydy anaboliczne	97	1	1	1	1
Kokaina	97	1	1	0	1
Leki przeciwkaszlowe przyjmowane w celu odurzenia się	97	1	1	1	0
Substancje chemiczne (np. klej, aerozol) używane w celu odurzenia się	97	2	1	0	0
LSD i inne halucynogeny	98	1	0	0	0
Szałwia wieszcząca (salvia divinorum)	98	1	1	0	0

Badanie KBPN

* Ze względu na marginalne rozpowszechnienie używania cracku, heroiny, GHB, narkotyków wstrzykiwanych, „kompotu” i dekstrometorfanu, dane dotyczące tych substancji nie zostały umieszczone w zestawieniu

Komentarza wymaga zagadnienie przyjmowania przez uczniów leków uspokajających i nasennych bez wskazań lekarskich. Istnieje przypuszczenie, że wysokie wskaźniki rozpowszechnienia ich używania (22% uczniów – kiedykolwiek w życiu, w tym 11% – w ciągu roku i 5% – w ciągu miesiąca przed badaniem) są efektem takiej interpretacji pytania przez część respondentów, w wyniku której za środki uśmierzające zostały uznane preparaty dostępne bez recepty, w tym środki przeciwbólowe i specyfiki ziołowe. Zwraca uwagę, że te wysokie wskaźniki uzyskano jedynie na podstawie odpowiedzi wspomaganych listą substancji, na której znajduje się pozycja „leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza”. Spontanicznie, tzn. bez listy substancji, leki uspokajające i nasenne (*barbituran* i *tramal*) wymieniły jedynie dwie spośród 209 osób deklarujących, że w ciągu ostatniego roku używały narkotyków i środków odurzających. Można przypuszczać, że młodzież nie traktuje leków uspokajających i nasennych, nawet tych dostępnych wyłącznie na receptę, a przyjmowanych bez wskazań lekarskich, jako substancji psychoaktywnych o potencjale narkotykowym.

Analiza używania substancji psychoaktywnych przez młodzież szkolną w 2008 roku wskazuje niewielki wzrost wskaźników dotyczących rozpowszechnienia ekstazy – narkotyku przyjmowanego „rekreacyjnie” w miejscach, w których można posłuchać muzyki, zabawić się, potańczyć. W grupie osób, które w 2003 roku zadeklarowały kontakt z narkotykami, 8% używało ekstazy, natomiast w 2008 roku – 10%. Jeśli za podstawę oprocentowania przyjąć całą badaną próbę, to w 2003 roku ekstazy spróbowało niespełna 2%, a w 2008 – 3%. W ciągu trzydziestu dni przed badaniem zarówno w 2003, jak i w roku 2008 ekstazy wzięło mniej niż 1% uczniów. Zwiększenie popularności tego środka można wiązać z rozwojem kultury klubowej w naszym kraju. W ostatnich latach na coraz większą skalę organizowane są dla różnych grup młodzieży imprezy taneczne, zarówno komercyjne festiwale muzyczne, jak i mniejsze, kameralne wydarzenia.

Wyniki najnowszego badania wskazują także na pojawienie się na polskiej scenie narkotykowej środków nieodnotowanych w poprzednich badaniach. Niewielkie odsetki badanych deklarują używanie „dopalaczy” – inaczej „smartów”, środków o działaniu psychoaktywnym, zarejestrowanych jako przedmioty kolekcjonerskie, które można zamówić przez internet lub kupić w specjalnych sklepach. „Dopalacze” działają podobnie do narkotyków, jednak ich sprzedaż jest legalna, ponieważ żaden ze składników tych preparatów nie jest zabroniony polskim prawem. „Dopalacze” jakiś czas temu zauważono w krajach Europy Zachodniej, do Polski dotarły one prawdopodobnie wraz z otwartymi granicami w UE

i możliwością niedrogiego podróżowania. Wśród nowych substancji badani wymieniają również poppersy (azotan amylu) o działaniu rozluźniającym oraz DXM (dekstrometorfan) powodujący pobudzenie i halucynacje.

Dostęp do papierosów, alkoholu i narkotyków

W roku 2008 po raz pierwszy zapytano uczniów, jak trudne byłoby w ich opinii zdobycie poszczególnych środków wymienionych na liście. Młodzież praktycznie nie widzi problemów z zaopatrzeniem się w używki legalne – papierosy, piwo, wino i mocne alkohole. Staje się to oczywiste, kiedy dodamy, że 95% badanej próby to uczniowie już pełnoletni. W takich okolicznościach ciekawsza wydaje się analiza wskaźników dotyczących środków niedozwolonych przez prawo. Zdobycie bez przepisu lekarza leków uspokajających i nasennych można uznać za sytuację „w połowie drogi” między zakupem legalnym a zabronionym.

Tabela 10

Substancje psychoaktywne	Jak sądzisz, gdybyś chciał(a) zdobyć każdą z następujących substancji, jak trudne byłoby to dla Ciebie?			
	Nieosiągalne	Trudne	Łatwe	Nie wiem
	w procentach			
Papierosy	2	1	95	1
Piwo	2	1	96	1
Wino	3	1	95	1
Wódka	3	2	93	2
Leki uspokajające i nasenne	15	22	46	16
Marihuana, haszysz	16	27	45	13
Amfetamina	21	34	24	20
LSD lub inny środek halucynogeny	22	38	17	22
Sterydy anaboliczne	25	30	22	23
Ecstasy	26	33	20	22
Grzyby halucynogenne	26	33	18	22
Kokaina	26	36	14	24
Crack	28	36	11	25
Heroina	28	36	13	24
Polska heroina, tzw. kompot	28	35	12	26
„Dopalacze” (tzw. smarty)	28	31	16	26
Poppersy	28	33	13	26
Szałwia wieszcząca (salvia divinorum)	29	33	11	27
Dekstrometorfan (DXM)	30	34	8	27

Badanie KBPN

Zaopatrzenie się w leki uspokajające i nasenne określa jako łatwe prawie połowa badanych (46%), a co szósty uczeń (16%) nie wie, czy byłoby to łatwe czy trudne. Podobne wartości wskaźników odnotowano w przypadku marihuany – narkotyku najczęściej używanego przez młodzież – byłaby ona łatwa do zdobycia dla 45% badanych, a 13% nie potrafi odpowiedzieć na to pytanie. Substancjami najtrudniejszymi do zdobycia okazały się szalwia wieszczka i DXM, zaopatrzenie się w te narkotyki uznało za niemożliwe odpowiednio 29% i 30% uczniów (27% nie wie, czy byłoby to łatwe czy trudne).

Przedstawiony w powyższej tabeli rozkład odpowiedzi wskazuje pewne zależności. Można zaobserwować, że wraz z deklarowaną trudnością zdobycia narkotyku zwiększa się liczba uczniów, którzy nie potrafią udzielić odpowiedzi na pytanie. Ponadto w przypadku wszystkich środków umieszczonych na liście większość młodzieży prezentuje optymistyczne nastawienie i widzi możliwość (łatwego lub trudnego) ich zdobycia. Zaopatrzenie się w poszczególne narkotyki jako proste częściej określają chłopcy, dziewczętom łatwiej byłoby zdobyć jedynie leki uspokajające i nasenne.

Kolejnym wskaźnikiem badającym osiągalność poszczególnych substancji jest określenie, jak często uczniowie dostają propozycje spróbowania narkotyków. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy proponowano Ci którąkolwiek z następujących substancji niezależnie od tego, czy skorzystała(a)ś z tej propozycji czy nie?” prezentuje poniższa tabela. W ciągu ostatniego roku uczniowie (przypomnijmy, że w większości pełnoletni) najczęściej otrzymywali propozycje napicia się alkoholu. Do konsumpcji piwa namawiano 93% badanych, wódki – 85%, a wina – 70%. W przypadku wina i wódki ofertę częściej otrzymywali chłopcy, piwo proponowano tak samo często chłopcom i dziewczętom.

Z grupy nielegalnych substancji psychoaktywnych co trzeciemu uczniowi proponowano w ciągu ostatniego roku marihuanę, a co dziesiątemu – amfetaminę. Ofertę wzięcia ecstazy otrzymało 8% uczniów, a po 5% – „dopalaczy”, poppersów, grzybów halucynogennych, kokainy i sterydów anabolicznych. Leki uspokajające i nasenne zaproponowano 6% badanych, w tym 7% dziewcząt i 3% chłopców. Propozycje innych niż leki środków odurzających częściej otrzymywali uczniowie niż uczennice.

Tabela 11

Substancje psychoaktywne	Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy proponowano Ci którąkolwiek z następujących substancji niezależnie od tego, czy skorzystała(a)ś z tej propozycji czy nie?	
	Tak	Nie
	w procentach	
Piwo	93	7
Wódka	85	15
Wino	70	30
Marihuana, haszysz	31	69
Amfetamina	11	89
Ecstasy	8	92
Leki uspokajające i nasenne	6	94
„Dopalacze” (tzw. smarty)	5	95
Poppersy	5	95
Grzyby halucynogenne	5	95
Kokaina	5	95
Sterydy anaboliczne	5	95
LSD lub inny środek halucynogeny	3	97
Szałwia wieszcząca (salvia divinorum)	3	97
Leki przeciwkaszlowe w celu odurzenia się	3	97
Crack	2	98
Heroina	2	97
Polska heroina, tzw. kompot	2	98
Dekstrometorfan (DXM)	1	99

Badanie KBPN

Wyniki badania wskazują, że narkotyki najłatwiej jest zdobyć w miastach: wielkich (powyżej 500 tys. mieszkańców) i małych (do 20 tys. mieszkańców). Tam najwięcej młodzieży otrzymuje także propozycje ich użycia. Najtrudniej zaopatrzyć się w nielegalne substancje na wsi, gdzie stosunkowo rzadko proponowane jest młodzieży ich spróbowanie. Potencjalne trudności lub brak orientacji w kwestii zaopatrywania się w substancje psychoaktywne częściej deklarują osoby religijne niż uczniowie nieuczestniczący w praktykach kościelnych. Ponadto osoby regularnie chodzące do kościoła nie otrzymują propozycji narkotykowych tak często jak nieuczestniczący w praktykach religijnych.

Opracowała

Agnieszka KOLBOWSKA